

Tiesas un mediju komunikācija. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu.

Autoru kolektīvs prof. Ringolda Baloža zinātniskā vadībā un redakcijā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 416 lpp.

Pētījums balstīts uz Tiesību zinātņu pētniecības institūta rīkotas zinātniskās konferences "Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā" (2018) iegūtu materiālu padziļinātu un izvērstu pētniecību.

Zinātniskais vadītājs un idejas autors Ringolds Balodis

Zinātniskā redkolēģija: profesors, Dr.iur. Ringolds Balodis, docents, Dr.iur. Edvīns Danovskis, asociētā profesore, Dr.iur. Annija Kārklīņa, asociētais profesors, Dr.iur. Jānis Kārklīšs

© Tiesību zinātņu pētniecības institūts, VSIA "Latvijas Vēstnesis", Ringolds Balodis

© Ievads:

Egils Levits, Ringolds Balodis, Madara Fridrihsone

© I daļa:

Madara Fridrihsone, Anita Kovaļevska, Jurgis Liepnieks, Dace Mita, Aivita Putniņa, Ritums Rozenbergs, Rīta Ruduša, Irēna Kūciņa, Rasma Zvejniece

© II daļa:

Jānis Kārklīšs, Aleksandrs Kuzņecovs, Lauris Leja, Veronika Leja, Sanita Osipova, Kristīne Strada-Rozenberga

© III daļa:

Gaidis Bērziņš, Laila Jurcēna, Jānis Kārklīšs, Veronika Krūmiņa, Artūrs Kučs, Māris Ķirsons, Egils Levits, Lauris Liepa, Filips Rajevskis, Jānis Rozenbergs, Anda Rožukalne, Kristīne Strada-Rozenberga, Aigars Strupiņš, Juris Stukāns, Artūrs Utināns, Daiga Vilsone

Grāmatas informatīvie atbalstītāji:

"Jurista Vārds", "Neatkarīgā Rīta Avīze", "Dienas Bizness"

Projekta atbalstītāji:

VSIA "Latvijas Vēstnesis"

ZAB "Jāņa Kārklīņa advokātu birojs"

Tiesību zinātņu pētniecības institūts

Zvērinātu advokātu birojs "Eversheds Sutherland Bitāns"

Saturs

Priekšvārds. <i>Egils Levits</i>	7
Ievadvārdi. <i>Ringolds Balodis</i>	8
Latvijas dižprāvas un mediji. <i>Madara Fridrihsone</i>	16
1. daļa. Tiesas un mediju komunikācija	39
1.1. Tiesu komunikācijas attīstība Latvijā. <i>Dace Mita, Anita Kovalevska</i>	39
1.2. Tiesu sistēmas komunikācijas dokumenti, to izstrāde un ieviešana. <i>Rasma Zvejniece</i>	49
A. Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas.....	52
B. Tiesu komunikācijas stratēģija	55
1.3. Mediju loma sabiedrības informētībā par svarīgām tiesvedībām. <i>Rita Ruduša</i>	65
1.4. Žurnālistu, antropologu un sabiedrisko attiecību ekspertu pārdomas par tiesnešu komunikāciju ar medijiem.....	71
A. Tiesnešu ētika un attiecības ar medijiem. <i>Aivita Putniņa</i>	71
B. Profesionāla žurnālista ieteikumi tiesnešu komunikācijai ar medijiem. <i>Madara Fridrihsone</i>	72
C. Ilgstoši tiesu procesus atspoguļojuša žurnālista pārdomas par komunikāciju ar tiesu. <i>Ritums Rozenbergs</i>	75
D. Skats no apsūdzēto sola. <i>Jurgis Liepnieks</i>	80
2. daļa. Sabiedriskā viedokļa un mediju ietekme uz taisnīgu tiesu	87
2.1. Taisnīga tiesa un sabiedrības viedoklis. <i>Sanita Osipova</i>	87
2.2. Sabiedriskā viedokļa loma tiesu sistēmas politikas attīstībā. <i>Irēna Kucina</i>	102
2.3. Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesas procesu Latvijā un ārvalstīs. <i>Aleksandrs Kužņecovs</i>	108
2.4. Sabiedriskais viedoklis un tiesas spriešana – savstarpējās ietekmes tiesiski aktuālie aspekti. Nevainīguma prezumpcijas un tiesas atklātuma principu nozīme, evolūcija un problemātika. <i>Kristīne Strādā-Rozenberga</i>	134
2.5. Advokātu neatkarība kā taisnīgas tiesas būtisks elements. <i>Jānis Kārklīņš</i>	146
2.6. Pirmstiesas publicitātes ietekme uz tiesas nolēmumiem, eksperimentālā pētījuma apskats. <i>Lauris Leja, Veronika Leja</i>	163
3. daļa. Tiesību zinātņu pētniecības institūta organizētā zinātniskā konference "Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā": nozīmīgākie referāti un diskusiju materiāli	188
3.1. Dažas īspiezīmes par patiesību. <i>Egils Levits</i>	188
3.2. Tiesnešu un tiesas kritikas robežas Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē. <i>Artūrs Kučs</i>	194
3.3. Tiesnesis kā cilvēks, kuram ir emocijas: zemapziņas ietekme uz tiesneša lēmumiem. <i>Artūrs Utināns</i>	208

3.4. Tiesnesis juridiskās kultūras telpā. <i>Veronika Krūmiņa</i>	278
3.5. Tiesneša finansiālā drošība un sabiedrības viedoklis. <i>Laila Jurcēna</i>	230
3.6. Nozīmīgāko TZPI konferences referātu tēzes	249
A. Sabiedrības informētība un taisnīgs spriedums. <i>Juris Stukāns</i>	249
B. Tiesu komunikācija kā iespēja sabiedrības viedokļa veidošanā. <i>Daiga Vilsone</i>	251
C. Kopīgais tiesvedības un politiskajos procesos. <i>Filips Rajeviskis</i>	254
D. Sabiedriskā viedokļa ietekme uz likumdošanas procesu. <i>Edgars Pastars</i>	256
E. Ieraugot kopainu: vairākas mediju darbības un žurnālistikas pieejas Latvijas mediju sistēmā. <i>Anda Rožukalne</i>	258
F. Tiesneša un tiesas tēls mediju telpā: <i>status quo</i> un tiesu s istēmas atbilde. <i>Lauris Liepa</i>	261
3.7. Pētījumu centra SKDS sabiedriskās domas pētījums par sabiedriskā viedokļa ietekmi uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā	265
A. Par socioloģisko pētījumu	265
B. Komentāri par SKDS pētījuma rezultātiem. <i>Gaidis Bērziņš,</i> <i>Aigars Strupiņš, Jānis Rozenbergs, Juris Stukāns un</i> <i>Veronika Krūmiņa</i>	313
3.8. Pirms konferences publicitātes diskusijas ("domnīcas") laikrakstos "Neatkarīgā Rīta Avīze" un "Dienas Bizness"	347
A. Tiesas ar sabiedrību komunicēs vēl vairāk. <i>Māris Ķirsons,</i> <i>Andris Guļāns, Anita Kovaļevska, Silva Reinholde,</i> <i>Daiga Vilsone un Ringolds Balodis</i>	347
B. Zvērinātu advokātu viedokļi par sabiedriskā viedokļa ietekmi uz advokāta darbu: Advokāts – traucēklis taisnīgumam? <i>Viktors Avotiņš, Viktors Tihonovs, Jānis Jonass,</i> <i>Jānis Rozenbergs, Jānis Kārklīšs un Ringolds Balodis</i>	353
C. Publiskums – likumīga taisnīguma triumfa pamats. <i>Māris Ķirsons, Ģirts Greiškālns, Mārtiņš Bičevskis,</i> <i>Lauris Liepa, Ringolds Balodis un Ilma Čepāne</i>	360
D. Tiesības zināt nedod tiesības ietekmēt. <i>Māris Ķirsons,</i> <i>Kristīne Strada-Rozenberga, Juris Stukāns, Arvīds Kalniņš,</i> <i>Andrejs Grišins un Guna Kaminska</i>	367
E. Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesu, politiku un Saeimu. <i>Viktors Avotiņš, Solvita Āboltiņa, Edgars Pastars,</i> <i>Ringolds Balodis un Ziedonis Čevers</i>	373
Rakstu autoru un komentētāju biogrāfijas	381
Annotations in English	394

Priekšvārds

Latvijas tautas kā suverēnās valsts varas nesējas Satversmē noteiktās valsts pamatvērtības un valsts iekārtas uzbūve ir iedzīvināti varas dalīšanas principā. Latvijas tauta ir izvēlējusies demokrātiju kā instrumentu savas suverēnās varas realizēšanā un lēmusi, ka vislabāk tās intereses varēs nodrošināt varas dalīšana.

Neatkarīga tiesu vara ir demokrātiskas valsts pamatelements. Tiesu varai dotais Latvijas tautas pilnvarojums suverēnās varas realizēšanā ir saistīts arī ar atbildību un pienākumu sabiedrībā veidot demokrātiskām vērtībām atbilstošu izpratni par taisnīgumu un tiesiskumu.

Sabiedrībai ir jābūt pārliecinātai, ka tiesu spriež taisnīgi un likumīgi. Tāpēc tiesu varas komunikācijai ar sabiedrību ir būtiska nozīme valsts varas stabilitātes un ilgtermiņa attīstībā, radot sabiedrībā izpratni, ka tiesu spriež saskaņā ar tautas gribu un Satversmē noteiktajām pamatvērtībām.

Taču ir pienācis laiks mainīt pieeju, ka tiesnesis ar sabiedrību runā tikai un vienīgi caur saviem nolēmumiem. Tiesu varas komunikācijai ar sabiedrību nebūtu jāaprobežojas tikai ar juridisku argumentāciju un motīvu atspoguļošanu nolēmumā. Tiesneša iekšējo pārliecību un dzīvē gūto pieredzi, skaidrojot sabiedrībai konkrēto lēmumu pieņemšanas pamatus, visefektīvāk var nodot mediji. Mediji ir tilts, pa kuru sabiedrība ienāk tiesas sēžu zālē un var līdzdarboties varas realizēšanas procesos.

Tāpēc mediju lomai komunikācijā ar tiesu ir milzīga nozīme, atspoguļojot notikumus objektīvā un patiesā veidā.

Sabiedrības piekļuve korektai un patiesai informācijai par tiesu varas darbību nodrošina konstitucionālo vērtību iedzīvināšanu sabiedrības ikdienas dzīvē.

Ir notikušas plašas un būtiskas diskusijas par pieejas maiņu tiesu varas un mediju komunikācijā. Šī grāmata būs vērtīgs devums un atbalsts šīs maiņas nostiprināšanā un attīstīšanā.

Valsts prezidents, ilggadējs Eiropas Savienības Tiesas tiesnesis,
Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis *Egils Levits*